

OPINIE

Duurzaam

Energie Nederland, jaargang 9, nr. 6 • dinsdag 2 mei 2006

Als het linksom niet lukt dan maar...

Gazprom heeft de laatste weken van zich doen spreken. De ambities van het bedrijf zijn groot. Op verschillende bijeenkomsten hebben topmensen van het bedrijf de toehoorders voorgehouden dat Gazprom niet alleen ambities koestert ten aanzien van het leveren van gas aan verschillende markten, zodat diversificatie van de bestemming van het gas kan worden gerealiseerd, maar ook dat Gazprom het eigen gas tot aan de klant in die markten wil gaan leveren. Het Russische bedrijf heeft kenbaar gemaakt ook geïnteresseerd te zijn in overnames in Nederland. Gazprom wil zich ontwikkelen tot een internationaal verticaal geïntegreerd gasbedrijf. Voor de olie-industrie geen nieuw fenomeen, met de investeringen in raffinage in Europa, de Verenigde Staten en Aziatische landen van staatsoliebedrijven uit enkele OPEC-landen, maar voor de gasindustrie een nog relatief nieuw fenomeen.

De geruchten van afgelopen februari dat er werd gekeken door Gazprom naar mogelijke Europese

overnamekandidaten die deze ambitie konden helpen realiseren, blijken correct. Concreet ging het gerucht dat Gazprom belangstelling had voor Centrica. Inmiddels is duidelijk dat bij het realiseren van deze ambitie nog wel enige weerstanden te overwinnen zijn. De Britse overheid onderzoekt de mogelijkheid om een eventueel overnamebod weer politiek te kunnen toetsen, nadat enkele jaren geleden juist een dergelijke toetsing was losgelaten. In korte tijd heeft zich een drastische ommekeer voltrokken in de perceptie dat de eigenaar er niet toe doet in een goed werkende markt met een krachtige toezichthouder. Maar nu het niet de ExxonMobils, BP's, Totals en Shells van deze wereld zijn die zich op overnamepad begeven, doet eigendom er kennelijk wel degelijk

toe. Er is twijfel of het management van bedrijven met een meerderheidsbelang van de staat zich aan alle principes van de vrije markt zullen houden en niet de belangen van de grootaandeelhouder zullen laten prevaleren. De zorg is vooral of zij de publieke taken die zij bij wet krijgen opgedragen in buitenlandse nationale markten naar behoren zullen meenemen in de strategische ontwikkeling van het bedrijf.

Gazprom

Vanuit het gezichtspunt van een bedrijf als Gazprom is het begrijpelijk dat voorwaartse integratie wordt nagestreefd, vooral in Europa. Immers, er is twijfel ontstaan over het toestaan van langetermijncontracten en bestemmingsclausules. Jarenlange discussies over het nut en de noodzaak van een vergelijk tussen de noden van de *upstream* investeerder om financierbare nieuwe gasstromen op gang te kunnen brengen en de noden van de markt hebben niet tot overeenstemming geleid. Ook in het nieuwe groenboek zijn voor Gazprom te weinig aanknopingspunten te vinden om gerust te zijn op een, voor het Russische bedrijf, gunstige afloop

van langetermijncontracten en het beïnvloeden van de bestemming van het gas. Ook indien Gazprom diversificatie van de internationale bestemming van het gas weet te bereiken door gas te leveren aan landen als China en de Verenigde Staten, dan nog zijn de economische belangen in de Europese markt van levensbelang voor het bedrijf. Voorwaartse integratie in het transport en de distributie van gas in de Europese markt zijn dan een logische manier om de belangen veilig te stellen. Nergens staat in de overname en acquisitiewetgeving geschreven dat bedrijven met een bepaalde bedrijfs- of eigendomsstructuur zijn uitgesloten zolang ze zich aan de wet- en regelgeving van het land houden en op die markt geen dominante positie hebben. Er valt nog heel wat te veroveren op de markten van de Europese landen.

Zorg

Uit de commentaren op de ambities van Gazprom is van verschillende zijden ongerust gereageerd. Het kapitaal dat aan acquisities en overnames zal moeten worden besteed om de waarde van het gas in de markt te blijven realiseren, kan niet aan nieuwe *upstream* projecten worden uitgegeven. Er bestaat al enige tijd de zorg dat de combinatie van groeiende binnen- en buitenlandse vraag naar Russisch gas en het verouderen van de grote gasvelden de leveranties van Russisch gas in gevaar kunnen brengen. Meer investeringen in nieuwe gasprojecten zijn het devies. Gazprom zal, ook als het partners zoekt voor investeringen in Rusland, toch investeringskapitaal mee moeten

brengen. De leveranties voor de Russische binnenlandse markt tegen veel lagere prijzen dan de buitenlandse prijzen vormen echter nog een obstakel. Vooralsnog lost Gazprom het tekort aan gas op door op te treden als groot inkoper van gas uit de Kaspische Zee regio. Gazprom heeft bij het uitspreken van zijn *downstream* ambities ook nadrukkelijk uitgesproken dat het wil gaan investeren in de *upstream* in het buitenland. De Kaspische Zee regio zou een uitgesproken logische keuze zijn.

Rechtsom

Gazprom volgt een bedrijfsstrategie die economisch heel verstandig lijkt en tegelijk verrassend transparant. Voor Europese beleidsmakers zijn de ambities van Gazprom helaas een stevige streep door de beleidsrekening indien het gas (uit de Kaspische Zee regio) dat eerst nog gold als een belangrijke bron voor het realiseren van diversificatie van herkomst (en concurrentie voor het Russische gas), onder het bekende Gazpromlogo tot bij de Europese klant wordt gebracht. Gazprom wil de enorme belangen in gas zo goed mogelijk behartigen. In de huidige krappe internationale gasmarkt en met een hervonden zelfvertrouwen in de toekomst, lijkt Gazprom een strategie te hebben gevonden om de traditioneel sterke marktpositie in Europa zeker te kunnen stellen. De Europese beleidsmakers worden nu uitgedaagd om de eigen principes van de interne markt hoog te houden. Gazprom komt, linksom of rechtsom. ■

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad.